

Nood aan duidelijkheid over de implicaties van de leerplichtverlaging

*Advies over de leerplicht voor vijfjarige kleuters vanaf 1
september 2020*

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Raad Basisonderwijs op 15 januari 2020 met eenparigheid van stemmen

Voorbereiding: Raad Basisonderwijs op 8 mei 2019 en 11 september 2019; werkgroep Kleuterparticipatie op 12 juni 2019, 5 juli 2019, 28 augustus 2019 en 18 december 2019 onder voorzitterschap van Bart Van Dijck

Dossierbeheerder(s): Katrien Persoons

1 Situering

De beleidsnota Onderwijs bevat een aantal strategische keuzes met betrekking tot het kleuteronderwijs. Dit toont het belang dat de minister aan de kleuterperiode hecht. Ook de Vlor neemt het kleuteronderwijs en onderwijs aan het jonge kind op als speerpunt in zijn meerjarenplanning.

Een van de maatregelen die de beleidsnota aankondigt, is de concretisering van de verlaging van de leerplichtleeftijd naar vijf jaar.¹ Die maatregel gaat in op 1 september 2020. De voorbereiding ervan is nu voor het kleuteronderwijs het meest dringende. Dat is dan ook de focus van dit advies.² Dat neemt niet weg dat de leerplichtverlaging slechts een onderdeel is van een breder pakket aan maatregelen om voor elk kind een stevige start van de onderwijsloopbaan te garanderen. De raad blijft voldoende steun en concrete engagementen vragen om een volwaardig toekomstplan voor het basisonderwijs te kunnen realiseren.³

Er is nood aan duidelijkheid over de implicaties van de leerplichtverlaging. Concrete informatie over de invulling ervan ontbreekt grotendeels, terwijl de tijd voor scholen om zich erop voor te bereiden dringt. Hoe korter de implementatietijd, hoe meer planlast scholen zullen ervaren. Ook ouders wachten op duidelijkheid. In dit beknopte advies schuift de Vlor de belangrijkste en meest urgente elementen naar voren.⁴ We vragen aan de minister om snel het nodige te doen. De raad is bereid om hierover in gesprek te gaan en wil via zijn adviesfunctie betrokken blijven.

2 Geen rechtsonzekerheid en belasting voor scholen, leerlingen en ouders

De Vlor is het volledig eens met het voornemen van de minister om de verlaging van de leerplichtleeftijd te implementeren op een manier 'die zo weinig mogelijk belasting voor scholen en ouders creëert, maar maximaal effect heeft op de onderwijskansen van elk kind' (p. 40 van de beleidsnota).

Om dit uitgangspunt in de praktijk te brengen, vraagt de Vlor, los van inhoudelijke voorkeuren, om beslissingen over de invulling van de leerplicht bij vijfjarige kleuters steeds af te toetsen aan volgende leidende principes:

- voor scholen: het beperkt houden van de regeldruk en extra administratieve lasten;

¹ De Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers keurde op 14 maart 2019 een wetsontwerp goed dat zorgt voor een aanpassing van de wet van 29 juni 1983 betreffende de leerplicht en de leerplichtleeftijd verlaagt van zes jaar naar vijf jaar. De Vlaamse Gemeenschap bepaalt hoe die federale maatregel wordt ingevuld.

² De raad kondigde dit advies aan in zijn advies op de beleidsnota 2019-2024. Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de beleidsnota Onderwijs 2019-2024](#), 28 november 2019.

³ Voor een overzicht van de concrete voorstellen, zie Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Tijd voor een volwaardig toekomstplan voor het basisonderwijs](#), 29 mei 2019. In het advies op de beleidsnota stelt de raad dat de beoogde plannen die de beleidsnota vermeldt, nog onder de verwachtingen blijven die de resolutie van het Vlaamse Parlement van 24 april 2019 gecreëerd heeft. Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de beleidsnota Onderwijs 2019-2024](#), 28 november 2019.

⁴ Ook in het verleden formuleerde de raad enkele adviezen over het verlagen van de leerplichtleeftijd. Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over de verlaging van de leerplichtleeftijd en over een optimalisering van het onderwijs aan de jongste kleuters](#), 21 april 2004.

Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over de verlaging van de leerplichtleeftijd](#), 13 mei 2009.

Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over kleuterparticipatie](#), 8 februari 2017.

- voor ouders: het beperkt houden van extra administratieve verantwoordingsplicht en het vermijden van extra kosten;
- voor leerlingen: het geven van juridische rechtszekerheid om het verlagen van de leerplichtleeftijd mogelijk te maken en waarborgen dat elke leerling krijgt waar hij grondwettelijk recht op heeft.

3 Te verduidelijken elementen

3.1 Regelgeving rond aan- en afwezigheden

De Vlor is voorstander van een zo groot en zo regelmatig mogelijke participatie.⁵ De regelgeving stelt momenteel voor vijfjarigen 250 halve dagen voorop als minimale aanwezigheid om te kunnen starten in de lagere school en om recht te hebben op een schooltoeslag. Aanwezigheid vormt dus het vertrekpunt van de regelgeving.

Of dit behouden blijft, is onduidelijk. De minister stelde in de Commissie Onderwijs van het Vlaams Parlement de vraag: “Zal voor de vijfjarigen geredeneerd worden vanuit aanwezigheden of vanuit afwezigheden die telkens gewettigd moeten worden?”. Hij gaf aan dat de keuzes die gemaakt worden “voor meer of mindere belasting voor scholen en ouders kunnen zorgen”.⁶

De Vlor vraagt duidelijkheid en pleit ervoor om rekening te houden met de noden (zoals revalidatie), de mogelijkheden en het welbevinden van vijfjarige kleuters.

3.2 Aanbod levensbeschouwelijk onderwijs

Scholen zijn op dit moment in het ongewisse over de gevolgen voor het aanbod levensbeschouwelijk onderwijs. De grondwet bepaalt dat scholen die ingericht worden door openbare besturen tot het einde van de leerplicht de keuze aanbieden tussen onderricht in een van de erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer (art. 24, paragraaf 1) en dat alle leerlingen die leerplichtig zijn, ten laste van de gemeenschap recht hebben op een morele of religieuze opvoeding (art. 24, paragraaf 3). De vorige Vlaamse Regering stelde als voorwaarde voor de verlaging van de leerplicht naar vijf jaar dat dit niet gepaard mag gaan met een verplichting van levensbeschouwelijk onderwijs.

De Vlor vraagt op korte termijn uitsluitsel over de wijze waarop de minister er uitvoering aan wil geven, meer in het bijzonder hoe de minister de maatregelen zal verzoenen met de uitgangspunten van de grondwet.

⁵ Zie eerdere stellingname in Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over kleuterparticipatie](#), 8 februari 2017.

⁶ Vlaams Parlement 2019-2020, nr.5-I. [Verslag namens de Commissie voor Onderwijs over het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2020 en over de beleidsnota Onderwijs 2019-2024](#), p. 75.

3.3 Huisonderwijs

Het verlagen van de leerplichtleeftijd betekent niet automatisch dat alle kinderen naar school gaan. Leerplicht is immers geen schoolplicht. Ouders kunnen er ook voor kiezen om hun vijfjarige kleuter huisonderwijs te geven waarop de overheid controle zal uitvoeren.

Dit heeft consequenties voor de organisatie van de inspectie.

4 Specifieke groepen

Vlaanderen scoort internationaal zeer sterk op vlak van participatie aan het kleuteronderwijs.⁷ Er is echter een zeer kleine, maar kwetsbare groep die niet ingeschreven is. We weten dat er hiervoor uiteenlopende redenen zijn.⁸ Om deze groep te bereiken, is er meer nodig dan regelgeving. We vestigen de aandacht op:

- het maatwerk dat lokaal op het terrein gebeurt en gericht is op het stimuleren en ondersteunen van participatie, steeds aangepast aan de context.⁹ De Vlor vindt het cruciaal dat de overheid hier blijft op inzetten.
- het belang van kwaliteitsvol kleuteronderwijs, omdat dit aanzet tot (meer) participatie. Bovendien is enkel inzetten op participatie niet voldoende om sociale mobiliteit te garanderen.¹⁰ We houden dan ook een pleidooi om zeker ook te kijken naar een breder pakket van maatregelen om het kleuteronderwijs te versterken.¹¹

De raad vermoedt dat de leerplichtverlaging voor sommige kinderen, zoals kinderen met specifieke onderwijsnoden, kan leiden tot een vroegere keuze voor een internaat. Voor kinderen van de trekkende bevolking die momenteel leerplichtig zijn (zes jaar en ouder) bevat de huidige regelgeving¹² mogelijkheden om hun ouders te vergezellen tijdens hun verplaatsingen. Op die manier kunnen ze, indien ze dit wensen, de keuze voor een internaat vermijden. Deze mogelijkheden mogen voor leerplichtige vijfjarige kleuters niet minder zijn.

5 Zorgvuldige communicatie

De Vlor roept de overheid op om tijdig werk te maken van een zorgvuldige communicatie die alle betrokken actoren (ouders, scholen, clb, intermediairs) informeert over de verlaging van de leerplichtleeftijd en wat deze maatregel precies impliceert. Afhankelijk van hoe de maatregel

⁷ In het schooljaar 2017-2018 waren 99% van de drie-, vier- en vijfjarigen ingeschreven in het kleuteronderwijs. 95% van de ingeschreven vijfjarigen was ten minste 250 halve dagen aanwezig. Bron:

<https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/aanwezigheid-kleuters-in-kleuteronderwijs>

⁸ Voor meer informatie: Departement Onderwijs en Vorming (2016). *Eindrapport 'Onderzoek naar kleuterparticipatie'*. *Actieplan kleuterparticipatie 'Elke dag kleuteronderwijs telt' (2017)*.

⁹ Vlaanderen kan op dit moment al de hoogste inschrijvingsaantallen van alle OESO-landen voorleggen, maar toch blijkt de socio-economische achtergrond van kinderen in Vlaanderen nog steeds een bepalende invloed te hebben op het realiseren van gelijke kansen. Vandenbroeck, M., Van Laere, K. & Peleman, B. (2019). 'Gelijke kansen: de kleuterschool als probleem of als oplossing?' in: Vlaamse Onderwijsraad (red.), *Spots op onderwijs. Wetenschappers voor het voetlicht*. Leuven: Lannoo Campus, 223-242.

¹¹ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. *Tijd voor een volwaardig toekomstplan voor het basisonderwijs*, 29 mei 2019.

¹² Zie art. 10quater van het [Besluit van de Vlaamse regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs](#).

ingevuld wordt, zal dit de impact bepalen. De communicatie naar maatschappelijk kwetsbare groepen vraagt bijzondere aandacht.

6 Monitoring

De raad vraagt om de effecten van de verlaging van de leerplichtleeftijd in volle breedheid te monitoren. Duidelijke afspraken over de parameters zijn vooraf nodig. De raad vraagt om hierbij betrokken te worden.

Katrien Persoons
secretaris Raad Basisonderwijs

Anne Verhoeven
voorzitter Raad Basisonderwijs